

Perfetti A.C., Britt, A., Rouet, J., Georgi, M.C., Mason, R. (1994). How students use texts to learn and reason about historical uncertainty. In: M. Carretero & J. F. Voss (Eds.), *Cognitive and Instructional Processes in History and the Social Sciences*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates. pp. 257-283.

[Josja van Dijk, 2010]

Het artikel behandelt een onderzoek naar twee niveaus van leren. Het eerste niveau houdt in dat geschiedenis wordt geleerd als een verhaal, kortom: wat is er gebeurd en hoe komt dat? Om dit te begrijpen moeten leerlingen een causaal model in hun hoofd hebben. Het tweede niveau gaat meer over het interpreteren en redeneren aan de hand van bronnen. Hier verwijzen de onderzoekers ook naar het onderzoek van Wineburg. De onderzoekers willen aantonen dat deze twee niveaus met de juiste aanpak elkaar niet in de weg hoeven te zitten. Om dit te bewijzen hebben zij twee onderzoeken gedaan. Het eerste onderzoek wordt de leerstudie genoemd. Het tweede onderzoek wordt de documentenstudie genoemd. Beide studies gaan uit van het gebruik van meerdere teksten. Dit zou volgens de onderzoekers zowel het leren van de stof als het historisch redeneren bevorderen.

De leerstudie duurde meerdere weken en hier kregen zes leerlingen tussen de 18 en 25 jaar vier teksten over de affaire rond de bouw van het Panamakanaal. Deze teksten bestonden uit een korte neutrale introductietekst, twee korte teksten die hoewel neutraal wel door de VS waren goedgekeurd en twee teksten die waren gebruikt om te trachten de publieke opinie in de VS te beïnvloeden. Na het lezen van de teksten moesten de leerlingen een aantal vragen beantwoorden. Het ging hier om het leerproces, de vraag was of de leerlingen zonder al te veel historische voorkennis wel interpretatievaardigheden konden tonen en een model konden vormen over wat er gebeurd was.

De eerste vraag die de leerling moest beantwoorden was: Is de schrijver neutraal of partijdig (en aan welke kant stond hij dan)? Alle leerlingen, op één na konden dit, maar wisten aanvankelijk niet duidelijk hoe. Bij doorvragen bleek dat het feit dat schrijvers bepaalde gebeurtenissen juist wel of niet noemden, interpretaties van gebeurtenissen en taalgebruik van invloed was bij het beantwoorden van deze vraag. De tweede vraag was of de leerlingen inconsequentheden tussen de teksten konden ontdekken. Hierbij gingen leerlingen vaak uit van het laatst gelezene. De derde vraag was of de leerlingen nog meer informatie wilde hebben. Leerlingen wilden hier soms meer feiten of meer historische context. De vierde vraag stelt een aantal controversiële kwesties aan de kaak en vraagt aan de leerlingen na het lezen van elke tekst of hun mening hierover is veranderd. Het bleek dat de leerlingen in staat waren om hun mening bij te stellen aan de hand van de bronnen maar ook hier gingen de leerlingen vaak uit van het laatst gelezen artikel. Eén leerling vroeg zich hier af of er nog meer bronnen waren die hem konden helpen bij deze vraag. Het blijkt dus dat leerlingen bronnen wel gebruiken om een eerder gevormde mening te herzien maar hoe dit precies gebeurd is onduidelijk. De leerlingen bleken allemaal wel te begrijpen wat er gebeurd was en welke verbanden er waren.

Bij de documentenstudie wilden de onderzoekers meer begrip krijgen over het gebruik van documenten als bewijsstukken tijdens het historisch redeneren. In de leerstudie (en ook uit het onderzoek van Wineburg) bleek dat weinig leerlingen in staat waren bronnen op de juiste manier te gebruiken, niet door hadden dat ze bewijs misten en vaak snel vertrouwen hebben in teksten die feiten lijken te bevatten. Voor dit onderzoek werd gebruik gemaakt van 24 leerlingen zonder veel historische kennis en één expert-leerling. Het onderzoek duurde vier uur. De teksten die de leerlingen kregen gingen wederom over het Panamaalkanaal. Eerst werden de leerlingen onderzocht op algemene historische kennis, kennis over panama en geografische kennis over het gebied. Op basis

daarvan werden de leerlingen in twee groepen verdeelt. De teksten die gebruikt werden waren in te delen in drie soorten, namelijk secundaire bronnen die achteraf waren geschreven, gepubliceerd zijn en partijdig, intermediaire bronnen die tijdens of vlak na de kwestie geproduceerd waren, partijdig met als doel een bepaalde actie te verdedigen en primaire bronnen, zoals brieven en verdragen, dit waren officiële stukken die neutraal zijn maar wel afkomstig van één van de beide partijen. Verder was er ook nog een neutraal fragment uit een tekstboek beschikbaar en kregen de leerlingen een inleidende basistekst. Beide groepen kregen dezelfde secundaire, intermediaire en tekstboek fragmenten maar de primaire groep kreeg nog een aantal primaire bronnen en de secundaire groep een aantal secundaire bronnen extra. De leerlingen kregen via een computer eerst een aantal data te zien en vervolgens een keuzeschermb dat ze konden gebruiken om de bronnen te lezen. De leerlingen kregen vijftien minuten om de bronnen te lezen. Vervolgens moesten ze 2 controversiële vragen beantwoorden en een essay schrijven, zonder gebruik van de bronnen. Zij hadden wel een lijstje met namen en data uit de bronnen tot hun beschikking. Vervolgens moesten de leerlingen de bronnen rangschikken op betrouwbaarheid en bruikbaarheid en hier een korte toelichting bij geven.

De secundaire groep (die dus geen primaire bronnen tot hun beschikking hadden) beoordeelde de tekstboekfragmenten als meest betrouwbaar. De primaire groep vonden de primaire bronnen het meest betrouwbaar. Hierbij keken zij naar de rol van de bron in de kwestie. De secundaire groep vond de tekstboekfragmenten en de intermediaire bronnen (die veel kenmerken hadden van primaire bronnen) het meest bruikbaar. De primaire groep gaf wederom de voorkeur aan de primaire bronnen. Hierbij waren er vijf categorieën te herkennen in hun verantwoording. Zo werd er gekeken naar de auteur, in hoeverre was hij betrouwbaar te noemen? Men lette op het type document. Verder keken de leerlingen of de inhoud bruikbaar was. De mening van de leerling speelde in sommige gevallen ook een rol, als de leerling al een mening had kregen bronnen met dezelfde mening de voorkeur. Tot slot keken de leerlingen in hoeverre de bronnen elkaar bevestigden.

De vraag is of de uitkomsten van beide onderzoeken, dus van de leerstudie en van de documentenstudie aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Volgens de onderzoekers waren de leerlingen in beide onderzoeken gevoelig voor de eventuele partijdigheid van de auteur. Welke aanvullende informatie/bronnen leerlingen nog wilden zien hing af van het doel van de opdracht. Bij het leeronderzoek ging het voor een deel van het leren van de gebeurtenissen dus wilden de leerlingen bronnen hebben die het verhaal compleet maakten. Als het doel van het onderzoek was dat de leerlingen een mening moesten vormen wilden ze bronnen zien die als bewijsstuk konden dienen. Als de leerlingen te maken kregen met botsende visies hadden de leerlingen uit het eerste onderzoek veelal de neiging om met het laatstgelezene mee te gaan. De leerlingen uit het documentenonderzoek gebruikten vooral de primaire bronnen om hier een oplossing voor te vinden. Ook bij controversiële kwesties zagen de leerlingen uit de primaire groep van het documentenonderzoek het belang van de primaire bronnen in en haalden deze ook aan bij hun essay.

Volgens de onderzoekers werd er door het gebruik van meerdere teksten ook meer geleerd door de leerlingen. Vraag is of dat komt puur doordat ze nu gedwongen werden meer te lezen of dat het gebruik van meerdere teksten ook écht het begrip verbeterd? Stel dat leerlingen een aantal keer dezelfde tekst hadden moeten lezen, had dat verschil gemaakt. De onderzoekers denken dat het wel degelijk van belang was dat de leerlingen meerdere teksten hebben gelezen. Verschillende teksten zorgen voor steeds nieuwe interesse. Verder kunnen leerlingen door meerdere teksten ook meer taaltechnische middelen hebben om een beeld van het gelezene te scheppen. Als teksten elkaar op een aantal punten tegenspreken, maar ook een aantal dingen met elkaar gemeen hebben zal de leerling die gemeenschappelijkheden sneller onthouden.

Het tweede niveau komt volgens de onderzoekers ook beter tot hun recht wanneer er meerdere teksten beschikbaar zijn. Leerlingen kunnen zo eerder de visies van de auteurs zien en

controverses verwerken. Leerlingen zagen beter in dat historische teksten interpretaties zijn. Of leerlingen inzien dat ze meer bronnen nodig hebben hangt sterk van de opdracht af, zo bleek uit het documentenonderzoek. De conclusie van de schrijver is dat door het gebruik van meerdere teksten er zowel meer geleerd wordt en zeker als er primaire bronnen beschikbaar zijn de leerlingen deze ook actief gebruiken voor argumentaties, mits de juiste opdrachten zijn gegeven aan de leerlingen. Interpreteren, uitleggen en argumenteren kan getraind worden, maar niet zonder meerdere primaire bronnen.